

Örnek, Sedat Veyis 1973 “Türk Halkbiliminin Sorunları”, *Türk Dili Dergisi*, Ekim, Cilt XXVII, Sayı 257, 385-391.

Birazcık güneşin gökyüzünde görülmesi yeter yemyeşil bir evrende insanların sere serpe yerlere uzanmalarına... İşte bir çift yan yana. Başka bir çift dudak dudağa. İki yaşlı karı koca şezlonglara uzanmış. Biri dayanmış başını sevdiğinin yumuşacık dizine, dalmış düşlere...

Her insan bir ada. Her çift bir evren. Ağaç altları, göl kıyıları dolu onlarla. Yabancı bir göz önce yadırgar belki. Bizim parklar böyle değil. Sevdiğinin elini bile tutamazsın korkmadan. Sevdiğin de nice istese fazla bırakmaz parmaklarını avucunda çeker hemen. Biri görür, biri duyar, biri... Hep başkaları için yaşar Doğulu. Biz Doğu ülkelerinin insanları kendimiz için yaşamayız hiç. O ne der, bu ne yapar? Mutluluğumuz tam olmaz bu yüzden. Gerçek özgürlüğü tadamıyorsak bundan. Oysa sevide ayıp, çirkinlik hiç yok. Bunu görüp anlamalı Hyde park sevgililerini görüp...

Parklar ancak huzur verir Doğuda. İstanbul'da parklarda hep acılı insanlar oturur. Sıkıntılı, ürkek çiftler aralıklı bir uzaklık içinde dolaşırlar. Hüzün iner ağaçlardan, dallardan. Esintiler hüzün getirir. Hüzün duyurur konuşmalar. Batının hiç bir parkı Hyde park kadar hüzünden uzak değil. Evet, hüzün diye bir şey yok Hyde parkta. Kaç kez aradım bu duyguyu; adım adım, çevremde, içimde. Bulamadım. Hüzne karşı bir yer burası. İki adım attın mı Hatipler köşesinden sonra parka doğru, yeryüzünde acı diye, hüzün diye bir şey yokmuş gibi gelir. İsterse güneş de olmasın, kurşun rengi bir gökyüzü dursun tepenizde, hüzün yoktur gene.

Mutluluk vardır, sevinç vardır, iyi, tatlı, umutlu ne varsa, ne olabilirse onlar vardır. Yaşamaya bağlanmışsın... Yarından çok şey beklersin... Bunca sevişen çiftin arasında tek başına da olsan, içinde dünyanın derdi, sıkıntısı kat kat yoğunlaşmış, donmuş kalmış da olsa bir gizli el mutlu duygular sunar sana...

Evet, gidin Londra'ya. İlk işiniz Hyde parka koşmak olsun. Bir saat, iki saat geçirin orada. Birakın çarşı pazar gezmelerini, alışverişini, hatta sinemayı, tiyatroyu. Yaşamayı tadın. Mutluluk nedir, duyun. Hyde park için bu övgülerin ne denli yetersiz olduğunu anlayacaksınız orada...

SABAHATTİN EYUBOĞLU'NU YİTİRDİK

Dergimizi baskıya verdikten sonra değerli düşünce ve edebiyat adamı Sabahattin Eyuboğlu'nun ölüm haberini aldık. Dost ve yakınlarının acısını paylaşır, ailesine baş sağlığı dileriz.

TÜRK HALKBİLİMİNİN SORUNLARI

SEDAT VEYİS ÖRNEK

Bilindiği gibi *folklor* terimi ilkin 1846 yılında W. J. Thomas tarafından İngiltere'de ortaya atılmıştır. Sözcüğün kökeni *folk* (=halk) ve *lore* (=bilim)'den gelmektedir; anlamı da halkbilimi demektir¹. Anglo-Sakson ülkeleriyle Fransa'da "Folklore", Alman dili konuşan ülkelerde de "Volkskunde" adını alan bu bilim dalı uzun süreden beri Batı üniversitelerinde ders olarak okutulmaktadır. Dilimize de *folklor* olarak geçen bu terim, bir zamanlar, Türkçe karşılığı olan "Halkbilgisi" ve "Halkbilimi" biçiminde kullanılmış, fakat sonraları "Folklor" olarak yaygınlık kazanmıştır.

TÜRK HALKBİLİMİNİN KISA GEÇMİŞİ VE BUGÜNKÜ DURUMU

Daha önceki dağınık çalışmalar bir yana bırakılırsa, Türk halkbilimiyle ilgili araştırmaları amaçlayan ilk örgüt 1927 yılında "Türk Halkbilgisi Derneği" adıyla Ankara'da kurulmuştur. Bu örgütün yayın organları olarak da ancak bir sayı çıkan *Halkbilgisi Mecmuası* ile on yılı aşkın bir süreyle yayımlanan *Halkbilgisi Haberleri* dergisini görüyoruz². Bu derginin, halk yaşamının çeşitli yanlarını kapsayan derleme ve incelemeleriyle Türk halkbilimine önemli katkıda bulunduğunu belirtmek gerekir.

Halkevlerinin yurt yüzeyine yayılması ve çeşitli alanlardaki uğraşları yanı sıra, bu evlerce yayımlanan dergilerin sayfalarının çoğunu bölgesel ve yöresel halk yaşamına ilişkin konulara ayırması, bugün artık çoğunun kaybolmaya yüz tuttuğu zengin *folklor* verilerinin saptanması bakımından önemli rol oynamıştır. Halkevlerinin kapatılması sonucu bu dergilerin yayımlanmaları da sona ermiş, böylece yöresel derlemeler de - çoğu zaman sistemsiz ve gelişigüzel de olsa - büyük ölçüde duraklamıştır.

1949 yılından bu yana sayın İhsan Hınçer'in üstün bir çabayla çıkardığı *Türk Folklor Araştırmaları* dergisi bu alandaki boşluğu elden geldiğince doldurmaya çalışmakta, yirmi yılı aşkın süreden beri Türk halkbilimine yararlı olmaktadır. 1956 yılında yayımlanmaya başlayan *Türk Etnografya Dergisi* de yayımını sürdürmektedir. Son birkaç yıldan beri Robert Kolej (şimdiki Boğaziçi Üniversitesi) öğrencilerinin aylık *Folklorla Doğru*, Türk Folklor Kurumunun üç ayda bir yayımladığı *Folklor* dergilerini de saymak gerekir. Bunların dışında, ülkemizde, doğrudan doğruya halkbilimini konu edinen dergiler yoktur; ancak çeşitli dergiler, sayfalarında zaman zaman halkbilimiyle ilgili derleme ve incelemelere ver vermektedirler. 1966 yılın-

¹ ÖRNEK, S. V.: *Etnoloji Sözlüğü*, s. 88, Ankara 1971.

² BORATAV, P. N.: *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, s. 6, İstanbul 1969.

da kurulan "Millî Folklor Enstitüsü" ise henüz bir dergi yayımına geçmemiştir.

Maddî kültür ürünlerini, yani etnografik malzemeyi toplayıp, sistemli bir biçimde sergileyen, konunun meraklılarına ve araştırmacılara açık tutan Ankara'daki "Etnografya Müzesi"nin dışında, bu önemli görevi iş edinen başka bir ciddi kuruluş yoktur. Ancak sayısı üçü beşi geçmeyen kimi büyük kentlerimizdeki müzelerimiz bir iki köşesini etnografik gereçlere ayırmışlardır. Anadolu kentlerindeki müzelerdeyse, birçok değerli gereç, sistemli bir sınıflamadan uzak, gelişigüzel serpiştirilmiştir. Yalnız geçtiğimiz yıl, "Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü", bünyesinde etnologlara da yer vererek, yöresel etnografik gereçlerin toplanması, sınıflandırılması ve korunması konusunda bu elemanlardan da yararlanmaya başlamıştır.

Ankara Üniversitesinde, 1938-48 yılları arasında halk edebiyatıyla başlayan öğretim, tam bir *folklor* kürsüsüne dönüşmeden ders programından kaldırılmıştır. Bugün aynı Üniversitenin Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsünde 1960 yılından bu yana "Türkiye Folkloru" ile ilgili dersler verilmekte, etnolojik ve folklorik incelemeler, araştırmalar yapılarak yayımlanmaktadır. Fakültenin Türkoloji Enstitüsünde de son bir yıldan beri halk edebiyatı dersi okutulmaktadır. İstanbul, Erzurum Atatürk ve Boğaziçi Üniversitelerinde de daha çok halk edebiyatına yönelik derslere ve araştırmalara yer verilmektedir. Fakat Türkiye'nin hiç bir üniversitesinde bağımsız bir halkbilimi kürsüsü henüz kurulamamıştır. Bu durum, üniversitelerimiz adına büyük bir eksiklik ve bu eksikliğin en kısa zamanda giderilmesinde öz kültürümüz adına büyük yararlar vardır.

HALKBİLİMİ NEDİR, NE DEĞİLDİR?

Türkiye'de halkbilimi, konuyu ciddiyetle ve bilimsel yöntemlerle ele alan, işleyen beş on kişinin dışında genellikle amatörlerin uğraşı ve heves alanı olmuştur. Gerçi 1920'lerden sonra bir avuç ülkücü ve yetenekli *folklorcu* yurdun dört bir yanından halk yaşamıyla ilgili verileri derleyip bunları yayımlamış, işin önemini sorumlulara anlatmaya çalışmış, sınırlı olanaklarıyla dağ bayır, köy kasaba dolaşarak bugün bize kaynaklık eden gerçekten değerli "malzeme" bırakmışlarsa da; bu tür çalışmalar ciddi bir merkezden yürütülmediği ve o zamanki *folklorcuların* maddî olanaklardan, modern araç gereçlerden yoksun olmaları nedeniyle hiç bir zaman yeterli bir düzeye ulaşamamıştır. Öte yandan, ülkemizde halkbilimiyle uğraşanlar nedense çoğu zaman küçümsenmiş, bunların yaptıkları işe ikinci, üçüncü derecede önem verilmiştir. Bizde *folklor*, belirli bir azınlığın dışında, hâlâ halk oyunlarından ve halk türkülerinden oluşan bir gösteri dalı olarak anlaşılmaktadır.

Oysa *folklor*, yani halkbilimi bir ülkenin ya da belirli bir bölge halkının özgün kültür ürünlerinin tümünü kapsayan; bunları kendine özgü yön-

temleriyle derleyen, çözümleyen, yorumlayan ve bir bileşime vardırılmayı amaçlayan bilim dalıdır. Halk hekimliğini, halk botanliğini, halk meteorolojisini, halk edebiyatını, halk müziğini, halk oyunlarını, geleneksel tiyatroyu, halk sanatlarını, halk inanmalarını, giyim-kuşamı, geleneği, göreneği, töreleri; doğum, evlenme ve ölüm gibi yaşamın önemli geçiş dönemleriyle ilgili gelenekleri, pratikleri, töreleri; çocuk oyunlarını, yerel dernekleri ve dayanışma örgütlerini, buralara girme törenlerini ve kurallarını; ekim, ürün alma, bolluk ve yağmur duası gibi tarımla ilgili törenlerle bu saydıklarımıza ekleyeceğimiz daha nice konuyu içine alan ve inceleyip araştıran bir bilim dalıdır. Bu bilim, hem kendi içinde uzmanlık alanlarına (örneğin bir bilim bilimi, müzik halkbilimi, hukuk halkbilimi vb.) ayrılmak, hem de din halkbilim dallarıyla işbirliği yapmak zorundadır. Halkbilimi, özellikle öteki bilim sosyoloji, psikoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, edebiyat, dinbilimi, sanat tarihi, tarih, coğrafya, tıp vb. bilimlerle, gerektiğinde de bunların yöntem ve bulgularından yararlanır; sırası düştükçe başka ülkelerin folklorik verileriyle kendininkiler arasında koşutluklar kurar, karşılaştırmalar yapar, bunların kökenlerine inmeğe çalışır, yerellikten ve ulusallıktan yasselliğe geçerek insanlığın ortak kültürüne katkıda bulunmayı evrenselliğe geçerek insanlığın ortak kültürüne katkıda bulunmayı amaçlar.

Türk insanının yaşama biçimini, belirli olaylar ve durumlar karşısındaki tavrını, dünyayı algılayışını saptamada; deyim uygun düşerse, eksiksiz bir "Türk insanı tipi" çizmede halkbiliminin rolü ve önemi birinci derecededir. Halkı bulunduğu geleneksel çizgiden daha ileri bir çizgiye erdirmeye çabasında; halkı oluşturan insan hamurunun mayasını ve geçmişini çözümlemeye; bir ucuyla geçmiş, bir ucuyla de zamanımızı ören gelenekler zincirini saptamada; bu zincirin köstekleyici ya da destekleyici halkalarını belirlemeye; kültürümüzün atadamarlarını yakalayarak bunlardan günün gün geçtikçe ortaya koymada halkbilimin ne denli gerekli olduğu apaçık ortadadır.

İşin gerçeği bu iken, daha önce de sözünü ettiğimiz gibi *folkloru* sadece yerel halk oyunları ve türkülerini kabul etmek son yıllarda o denli yanlış anlamalara yol açmış ve *folklor* terimi bilimsel anlamından o denli uzaklaştırılarak kullanılmaya başlanmıştır ki, gazinocular bile piyasa oyuncülerini "folklor yıldızı!" - hiç değilse *folklor* deseler - olarak tanıtmaya başlamışlardır. Bu yıldızlar(!) ve garip giysileri, yadırgatıcı, itici davranışlarıyla nice yerden bitme müzik toplulukları adlarının başına birer "folklor" ya da "folk" şapkası oturtarak, sözüm ona, "Türk folkloru"nu yayma çabasına girişmektedirler. Halk oyunlarının amatör oyuncularını, "folklor yapıyoruz" gibi ne yaptıkları işe, ne de Türkçeye uygun düşen deyimler kullanılmaktadır. Ülkemizdeki hemen hemen her alanda görülen kavram kargaşası göz önünde bulundurulursa, bu duruma pek de şaşmamak gerekir.

Folklor teriminin asıl anlamını yitirerek bilim dışı alanlara ve gösterilere kayması sadece bizde değil, yabancı ülkelerde de görülmektedir. Örneğin

Fransa'da bu durum göz önünde bulundurularak *folklor* yerine "Fransız Etnolojisi"³; Almanca konuşulan ülkelerde bu endişenin yanı sıra çağdaş toplumsal gelişmeleri de hesaba katarak "Volkskunde" yerine "Bölgesel Etnoloji", "Avrupa Etnolojisi"⁴ gibi adlar kullanma eğilimleri belirlemektedir. Bizde de, yukarıda kısaca açıklamaya çalıştığımız bilim dışı kullanışları ve anlam sapmalarını önlemek için *folklor* yerine, bir zamanlar olduğu gibi "Halkbilimi"⁵ ya da "Türkiye Etnolojisi" adının kullanılmasının doğru olacağı kanısındayız.

"MİLLÎ FOLKLOR ENSTİTÜSÜ" NE YAPAR?

Halkbilimine sadece üniversitelerde bir bilim ve öğrenim dalı olarak yer vermekle soruna köklü bir çözüm yolu getirmiş olmayız. Üniversitelerin halkbilimi kürsülerini bitirecek olanlara çalışma alanları ve olanakları bulmak gerekir. Bu konuda devlete büyük iş düşmektedir. Millî Eğitim, Turizm ve Tanıtma, Köy İşleri ve Dışişleri Bakanlıklarının da bünyelerinde halkbilimcilere ve etnologlara yer vermeleri, bunlardan araştırmacı olarak yararlanmaları yerinde olur. Yoksa turistik amaçlarla yurt dışına gönderilen halk oyunları ekiplerinin gösterileriyle yetinmek, işin sadece gösteri yanını ilgilendirmekten öteye geçemez. Sorunun çok daha geniş planda ele alınması, örgütlenmesi, bir merkeze bağlanması, yeterli uzman ve araştırmacı kadrosuyla maddî olanaklar bakımından da desteklenmesi zorunludur.

Bu amaçla 1966 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığına bağlı ve Bakanlık onayıyla bir "Millî Folklor Enstitüsü" kurulmuştur. Ancak Enstitünün Devlet Planlama'dan geçen kuruluş kanunu tasarısı hâlâ Maliye Bakanlığında beklemektedir.

"Millî Folklor Enstitüsü" kurulduğundan bu yana üç bin cilde yakın kitabı içeren bir kitaplık kurmuş, sayısı beşi geçmeyen yayın yapmış, bir iki anket düzenlemiş, geçtiğimiz temmuz ayı içerisinde de derleyici yetiştirmek amacıyla bir kurs düzenlemiştir.

Bünyesinde etnologlara da yer veren Enstitü bir aralık canlılık göstermişse de, ne yazık ki bunu sürdürememiştir. Bugün bir müdür yardımcısı, bir araştırmacı ve iki memurdan oluşan kadrosuyla kaderine terk edilmiş durumdadır. Esasen hâlâ kuruluş kanunu çıkmayan, eli kolu bağlı, yeterli sayıda uzman, araştırmacı, araç gereç ve maddî olanaktan yoksun olan böyle bir gölge kuruluştan da başka şeyler beklemek fazla iyimserlik olur.

12 Mart'tan sonra kurulan hükümetin bünyesinde yer alan Kültür Bakanlığına bağlanan bu Enstitü, Kültür Bakanı sayın Talât S. Halman'

³ BORATAV, P. N.: A.g.e., s. 11.

⁴ DGV Informationen, Nr. 79, 80, Münster, Mainz 1970-71.

⁵ BORATAV da haklı olarak bu noktaya değinmekte ve aynı adı önermektedir (bkz. a.g.e., s. 11). Öte yandan Türk Dil Kurumunun hazırlanmakta olduğu terim sözlükleri listesinde *folklor* yerine halkbilimi adı geçmektedir (bkz. *Türk Dil Kurumu Kol Çalışmaları*, s. 64, Ankara 1972).

ın olumlu bir girişimle toplamış olduğu "Türk Folkloru Danışma Kurulu" ile varlığını duyuracak gibi olmuş, ancak toplantıya katılanların çoğunun, sorunu sadece bir iki konuya - her zaman olduğu gibi halk müziği ve halk oyunlarına - sıkıştırmaları ve kişisel tartışmalara dönüştürmeleri sonucu toplantıdan beklenen yarar yeterince sağlanamamıştır; bununla beraber bu toplantıda halkbilimini ve "Millî Folklor Enstitüsü"nü ilgilendiren çözüm yolları önerilmiş, çeşitli dilekler öne sürülmüştür⁶. İkinci kez toplanmak kararıyla çalışmalarını sona erdiren kurul, Kültür Bakanlığının kaldırılması sonucu bir daha bir araya gelememiştir.

TÜRK HALKBİLİMİ İÇİN NELER YAPILABİLİR?

Türk halkbilimini başka ülkelerdeki düzeye çıkarmak; şimdiye kadar yapılmış olan çalışma ve derlemeleri değerlendirmek; bundan böyle sistemli bir araştırma planı hazırlamak ve ülkemizin koşullarına uygun, tamamen bize özgü bir halkbilimi politikası izlemek için ilk ağızda ve ivedilikle şunlar yapılabilir:

1. Üniversitelerimizin konuyla ilgili fakültelerinde Türk halkbilimini araştıracak, öğretecek ve yayımlar yapacak birer halkbilimi kürsüsü ya da bölümü kurmak; bu kürsüleri bitirenleri 2. maddedeki okullara öğretmen olarak atamak.

2. Üniversitelerimizin idareci yetiştiren fakültelerine, ortaöğretim kurumlarına, özellikle öğretmen okullarıyla askerî okulların ders programlarına halkbilimi ve etnoloji dersleri koymak; buraları bitiren idarecileri, öğretmenleri ve subayları yurdumuzun folklorik, etnolojik, sosyolojik ve kültürel özelliklerine ilişkin bilgilerle donatarak, bunları görevleri sırasında karşılaştıkları ve temelinde bizim insanımıza özgü geleneksel ve töresel kök nedenlerin yattığı sorunları olumlu bir biçimde çözülebilecek düzeye kavuşturmak; böylece idareciyle iş sahibi, öğretmenle öğrenci ve öğrenci velisi (özellikle taşra ve köy okullarında) arasındaki ters düşmeleri elden geldiğince önlemek.

3. Üniversitelerimizin halkbilimi ve halkbilimini bütünleyen yardımcı disiplinlerinde öğrenim yapmış olanlarını radyo, televizyon gibi yayın organlarıyla, tiyatro ve sinema gibi gösteri alanlarında; Millî Eğitim, Turizm ve Tanıtma, Köy İşleri Bakanlıklarıyla Halkevleri, Halk Eğitim Merkezleri gibi sosyal ve kültürel kuruluşlarda uzman, danışman ve araştırmacı olarak görevlendirmek.

4. Söz konusu kürsüleri üstün başarıyla bitirenleri "Millî Folklor Enstitüsü"nde araştırmacı olarak kullanmak.

5. "Millî Folklor Enstitüsü"nü Batıdaki örneklerine uygun olarak yeni baştan düzenlemek; her çeşit modern araç gereçlerle donatmak; biri idarî

⁶ HINÇER, İ.: "Türk Folkloru Danışma Kurulu Toplantısı", *Türk Folklor Araştırmaları* dergisi, sayı 270, İstanbul 1972.

işleri düzenleyen, öteki salt derleme, inceleme, araştırma yapan, yani bilimsel çalışmaları yönetecek olan iki bölüme ayırmak; gerek Enstitünün yeni baştan kuruluşunda, gerekse kuruluşundan sonra sürekli olarak görev alacak ve bilimsel çalışmaları planlayacak, düzenleyecek bir "Danışma Kurulu" kurmak; bu kurulu oluşturan üyeleri üniversitelerimizin konuyla ilgili öğretim üyeleri ve yardımcılarıyla üniversite dışından olup da bilimsel yayınlarıyla tanınmış halkbilimcilerinden seçmek. (Kurul üyeleri belli bir süreden sonra yeniden seçilebilmelidir. Başka üyelerin de görev alabileceği ya da atanabileceği bir yönetmelik hazırlayarak, "Danışma Kurulu Üyeliği" seçimlerini ve atamalarını bir esasa bağlamak yararlı olur.)

6. "Millî Folklor Enstitüsü"nce ülkemizin koşullarını göz önünde bulundurarak ve tamamen halkbilimi disiplininin gerektirdiği bilimselliği esas alan geniş kapsamlı bir "Türk Halkbilimi Verilerini Derleme Kılavuzu" hazırlayarak yurt çapında yoğun bir derleme işine girişmek; bu iş için Enstitünün araştırmacılarından, derlemecilerinden, bu amaçla kurslardan geçirilmiş öğretmenlerden, Halk Eğitimi Merkezlerindeki uzmanlardan, çeşitli illerdeki kültür derneklerinin üyelerinden ve gönüllü derleyicilerden yararlanmak.

7. Derlenen verileri sistemli bir biçimde konularına ve önemlerine göre fişleyerek arşivlemek; bunların değerlendirilmesini, işlenmesini, çözümlemesini ve bir bileşime kavuşturulmasını her konunun uzmanına bırakmak.

8. Halkbilimi verilerinin coğrafi dağılımlarını saptayacak "Halkbilimi Atlasları" hazırlamak; bu işi gerçekleştirmek için gerekli araç gereci sağlamak ve teknik elemanları yetiştirmek.

9. Yılda iki ya da üç sayı olarak yayımlanacak, bilimsel niteliği ağır basan bir dergi çıkarmak; tez elden büyük bir "Türk Halkbilimi Sözlüğü" hazırlatmak; I. cildi yayımlanmış olan *Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası*'nı sürdürmek; Türk kültürünün klasik kaynaklarını Türkçeye çevirtmek ya da sade bir dille yeni baskılarını yapmak ve halkbiliminin ana konularını kapsayan yeni yayınlarda bulunmak.

10. Dört yılda bir kez "Uluslararası Türk Halkbilimi Kongresi" düzenleyerek bu alandaki araştırmaların sonuçlarını yabancı bilim dünyasına sunmak; kültürel etkileşimin alanlarını saptamak ve evrensel kültüre katkıda bulunmak.

11. Yurdumuzun çeşitli yerlerinde, bölgesel kültür öğelerini toplayan, koruyan ve sergileyecek olan yeni müzeler açmak; kırsal ve kentsel hayatın tipik özelliklerini maddî belgeleriyle yansıtabilecek olan birkaç "Açık Hava Müzesi" kurmak.

SONUÇ

Türk halkbilimi yukarıda belirtmeye çalıştığımız nedenlerle şimdiye kadar belirli bir sistemden uzak, dağınık, çoğu zaman meslekî dayanışma-

dan yoksun, sınırlı ve yetersiz bir düzeyde kalmıştır. Devletin halkbilimine yeteri kadar ilgi göstermemesi; halkbilimiyle uğraşanların bu işi çoğu kez ülkücü bir tutumla ve her türlü maddî olanak ve destekten yoksun kişisel çabalarla yürütmeye çalışmış olmaları; üniversitelerimizde bugüne kadar bağımsız halkbilimi kürsülerinin kurulmaması, içinde bulunduğumuz çıkmazı ve kısırlığı doğurmuştur diyebiliriz.

Şunun iyice bilinmesi gerekir ki, *folklor* büyük bir çoğunluğun sandığı gibi sadece halk oyunlarını, halk türkülerini ya da örneğin masalları ele alan bir bilim dalı olmayıp; halk yaşamının bütününe kapsayan ve temelinde o halkı oluşturan insanların ortak davranış kalıplarını, belirli olaylar ve durumlar karşısındaki tavırlarını, dünyaya ve evrene bakış açılarını; geleneksel ve günlük yaşamı düzenleyen, zenginleştiren, renklendiren nice çaba, yaratı, töre ve kurumlaşmayı incelemeye araştırmaya çalışan bir bilim dalıdır.

Halkbiliminin ya da onun uzmanlık alanlarının ülkemizdeki durumunu, yerini ve önemini zaman zaman konu edinen; bu alanda yeni girişimlerin gerekli olduğunu belirten; ortalığı boş bulan ve sayıları gittikçe artan "folklor yağmacıları"nın çapulunu önlemenin zorunlu olduğuna değinen halkbilimcilerimizin ve yazarlarımızın uyarılarına da, ne yazık ki sorumlu yerlerdeki kişileri harekete geçirmeye yetmemektedir⁷.

Sanayileşmenin öngününde bulunan ülkemizdeki toplumsal çalkantı ve değişme süreçleri zamanla kaybolan halkbilimi ürünlerinin yok oluşlarını daha da hızlandıracaktır. Bir benzetme gerekirse, tarım alanındaki erozyon, halkbilimi için de söz konusudur. Hiç değilse var olanı, özgünlüğünü hâlâ koruyanı, zamanın ve içine girdiğimiz sanayileşme döneminin keskin dişli çarkından kurtarmalıyız. Halkın yaratı, beğeni hasadını devşirmek için bu son fırsattır. Unutmamak gerekir ki, folklorik ürünlerin ve kurumların da bir dayanma güçleri vardır; tıpkı canlı varlıklar gibi onlar da doğarlar, yaşarlar ve ölürlür.

Çağdaş ve özgün kültürel yaratımları ancak eski kültürel verilerle temellendirmek; onlardan seçmeler ve arıtmalar yapmak, yeni bileşimlerin potasında eritmek suretiyle elde etmek mümkündür. Onun içindir ki, halkımızın özgün kültürüne dört elle sarılmamız gerekir. Yoksa meydanı iyiden iyiye "folklor yaptığını sanan"lara bırakırız ki, bu da ucun ucun yozlaşmaya yüz tutmuş olan kültürümüzü giderek daha da yozlaştırır.

⁷ Örneğin bkz. ACIPAYAMLI, O.: "Türkiye Etnolojisine Ait Bazı Meseleler", *Anatolia* dergisi, s. 163-177, Ankara 1961-1962. SUN, M.: *Türkiye'nin Kültür-Müzik-Tiyatro Sorunları*, s. 123-239, 247-255, Ankara 1969. TÖR, V. N.: "Bir Millet'in Kültürel Kişiliğinde Folklorik Sanatların Önemi", *Varlık* dergisi, sayı 775, 776, İstanbul 1972.